

L'església i la política

Mn. Joan Costa, Consiliari

Des dels fets del primer d'octubre, com a conseqüència de les darreres eleccions a Catalunya, la celebració del Referèndum, la proclamació de la República catalana, la suspensió de la mateixa per part de l'Estat Espanyol i la posada en marxa de l'article 155 de la Constitució, l'exili d'una part del govern de Catalunya i la presó d'altres, així com dels "jordis", n'hem vist i n'hem sentit de tots els colors, sovint ben contradictoris.

Molts cerquen de l'Església un posicionament clar i contundent. Sovint esperen declaracions que de segur una certa part de la ciutadania se sentirà decebuda per allò que puguin sentir a dir, sigui el que sigui el que diguin, per a d'altres, certes manifestacions episcopals s'acolliran com a paraula de Déu indiscutible. Uns altres no volen ni sentir-ne parlar i demanen que l'església no s'hi impliqui. També n'hi ha fidels que, en nom de l'església, conclouen que fins i tot la mateixa aspiració independentista és un pecat greu, d'altres afirmen que la doctrina de l'església sobre la qüestió nacional no admet el cas de secessió, i pel contrari, n'hi ha que la seva consciència catòlica, sustentada també paradoxalment en la doctrina social de l'Església, els duu a cercar la plenitud nacional en la configuració d'estat propi. Tots aquests posicionaments esperen amb deler el suport de les autoritats eclesiàstiques, que pel que anem veient n'hi ha que s'hi posicionen a favor de la possible independència de Catalunya, n'hi ha que no diuen res al respecte, i n'hi ha que afirmen que és un atemptat contra el bé comú i per tant una ofensa a Déu. Ja es veu que els judicis tan contradictoris que es prenen, formulats per «homes de Déu», no parteixen de les mateixes dades i pressupòsits sobre les que jutjar l'anomenat «procés».

En aquest debat, penso, tots tenen part de raó, i són molts els elements a tenir en compte, alguns ben objectius, d'altres subjectius, però no per això significa que siguin esbiaixats, que s'han de tenir en compte en el judici prudencial. Per uns, mantenir la unitat amb l'estat espanyol significa assegurar la convivència, garantir l'economia, defensar la legalitat, no fer trencadissa, ser fidel a la pàtria...; els qui defensen la independència tenen també les seves motivacions, com ara poder millorar el sistema fiscal i acabar amb el dèficit fiscal, potenciar l'economia tot afavorint les millores en el port i l'aeroport, fer possible el corredor mediterrani, millorar l'autogovern, acabar amb les retallades de les competències, promoure la cultura catalana, fer possible l'aspiració, que és ben noble, d'assolir un major grau de plenitud nacional...

Tanmateix són molts, i greus, els retrets mutus. Uns se senten que se'ls hi pren una part d'allò que els pertany, també s'afirma que són falses totes les dades econòmiques que es fan servir per argumentar, que la història no és com els altres l'expliquen, que no els deixen reeixir com a poble, que no es pot governar tal com està la situació fins ara, que fruit de les decisions que es prenguin abocarà a un daltabaix econòmic, que s'enfrontaran els mateixos membres de les famílies, que tots sortirem perdent, que no hi ha prou quòrum per fer realitat certes aspiracions, que s'estan retallant cada vegada més les competències autonòmiques, que és impossible de dialogar...

Cal afegir la sensació d'humiliació per part uns i d'altres, la demagògia per obtenir rèdits partidistes, el fet de tractar la legalitat tot forçant-la per fins polítics i sense cap neutralitat... Tots som conscients del desprestigi actual del sistema judicial, que en tots els àmbits resta sotmès als interessos de les autoritats polítiques, sigui del signe que sigui. Tot plegat duu a uns a impedir les aspiracions dels altres i als altres a pensar que ja n'hi prou i cal començar un camí propi.

Si a tot això afegim la dada cronològica, és a dir, tenir en compte el present i el futur, el curt, mitjà i llarg termini, potser alguns pensen que allò que pot ser un mal al bé comú a curt termini sigui una millora de l'esmentat bé comú a llarg termini, i pensin més en el futur que en el present. Altres valoren més el present que el futur. En fi, que no és fàcil fer un judici prudencial de què cal o es pot fer en la situació política i social que ens trobem actualment, i menys quan no tenim el do d'endevinar el futur.

Per entendre què pot i què no pot dir l'església en l'àmbit polític, el mateix magisteri de l'església distingeix bé els dos conceptes de «política» i de «compromís polític». Pel que fa al primer concepte, l'Església pot i ha de judicar els comportaments polítics no sols en la mesura que toquen l'esfera religiosa, sinó també

per tot el que fa a la dignitat i als drets fonamentals de l'home, el bé comú, la justícia social: problemes tots que tenen una dimensió ètica, considerada i valorada per l'Església a la llum de l'Evangeli, en virtut de la seva missió d'«evangelitzar el camp polític» i per això mateix, d'humanitzar-lo del tot. Es tracta d'una política entesa en el seu més alt valor sapiencial, que és tasca de tota l'Església. En canvi, el compromís polític, en el sentit de decisions concretes a prendre, de programes a formular, de campanyes a dur a terme, de representacions populars a ostentar, de poder a exercir, és un deure que correspon als laics, segons les justes lleis i institucions de la societat terrena de la qual formen part. El que l'Església demana i mira de procurar a aquests fills seus és que posseïxin una consciència recta i conforme a les exigències de l'Evangeli precisament per tal d'obrar assenyadament i responsablement al servei de la comunitat.

I pel que fa als pastors i als altres ministres de l'Església, per conservar millor la seva llibertat en l'evangelització de la realitat política, els demana que es mantinguin fora dels diversos partits o grups, que podrien crear divisions o comprometre l'eficàcia de l'apostolat, i menys encara els donaran suports preferencials, llevat que en «circumstàncies concretes i excepcionals, ho exigeixi el bé comú»

Això no obstant, sobre aquesta temàtica s'hi juguen de debò temes morals, i cal conèixer bé els ensenyaments doctrinals objectius que l'església, amb la seva doctrina social, ha fornint, sense els quals en serà impossible una valoració justa. En aquest àmbit cal afirmar la licitud moral de les nacions a l'autodeterminació. Sobre aquesta qüestió el papa Joan Pau II fou força explícit. Davant l'ONU, havent mostrat la distinció entre nació i Estat i afirmat tot seguit el dret a l'existència de tota nació, reconeix que «pot haver-hi circumstàncies històriques en les quals, agregacions diverses d'una sobirania estatal poden esdevenir, fins i tot, aconsellables, però amb la condició que això es faci en un clima de veritable llibertat, garantida per l'exercici de l'autodeterminació dels pobles.» I què cal fer quan sorgeixen problemes delicats, perquè un grup minoritari presenta reivindicacions que tenen particulars implicacions polítiques? A vegades, el grup cerca la independència o, si més no, una major autonomia política. La resposta de Joan Pau II en el missatge mundial de la Pau de 1989 fa així: «Desitjo repetir que, en aquestes delicades circumstàncies, el diàleg i les negociacions són el camí obligat per a assolir la pau. La disponibilitat de les parts a acceptar-se i a dialogar és un requisit indispensable per a arribar a una solució equitativa de problemes complexos que poden atemptar seriosament contra la pau. Al contrari, el refús del diàleg pot obrir la porta a la violència». En aquests texts, el Sant Pare s'adreça a tot el món i no se cenyeix, com alguns volen interpretar, només als casos d'invasió o de pobles colonitzats.

Volia, però posar en relleu una última idea per a reflexionar, i és potser la que vull donar més importància: és la tristor que em produeix veure que en temes complexos, però dins l'àmbit del que és opinable, siguem capaços de mirar qui no pensa com un mateix com a enemic a enfonsar, a arraconar, a menysprear, a ignorar les seves aspiracions o necessitats, i a humiliar, és a dir, que no som capaços de mirar l'altre com un germà, que potser no pensa com un mateix, però no deixa de ser un germà, a qui estimar, de qui preocupar-me i ocupar-me'n. Aquesta manca de magnanimitat i d'amor sincer és el que hi ha en el rerefons de la manca de diàleg i de trobar solucions adients.

Joan Pau II volgué donar una resposta a la por que enfosqueix l'existència humana en «l'esforç comú per construir la civilització de l'amor, fundada en els valors universals de la pau, de la solidaritat, de la justícia i de la llibertat. I l'ànima de la civilització de l'amor —afirmà— és la cultura de la llibertat: la llibertat dels individus i de les nacions, viscuda en una solidaritat i una responsabilitat oblatives.»